

De aanwezigheid van minder bekende exotische watervogels in Nederland

André van Kleunen, Sovon Vogelonderzoek Nederland

Nederland is in Europa een hotspot voor vogelxoten. Zo'n 15 soorten hebben zich hier gevestigd en broeden hier jaarlijks, sommige in toenemende aantallen. Het aantal vogelxoten dat in het wild in Nederland is gemeld is vele malen groter: ruim 320 soorten! Hoewel het in veel gevallen om incidentele waarnemingen gaat, is het niet uit te sluiten dat zich hiertussen soorten bevinden die zich in Nederland kunnen gaan vestigen. Watervogels zijn sterk vertegenwoordigd onder de vogelxoten. Vooral eenden, ganzen en zwanen zijn van oudsher populair bij vogelhouders. Herkomst van veel in het wild aangetroffen watervogelxoten zijn te relateren aan ontsnappingen of vrijlatingen uit siervogelcollecties, parken en dergelijke.

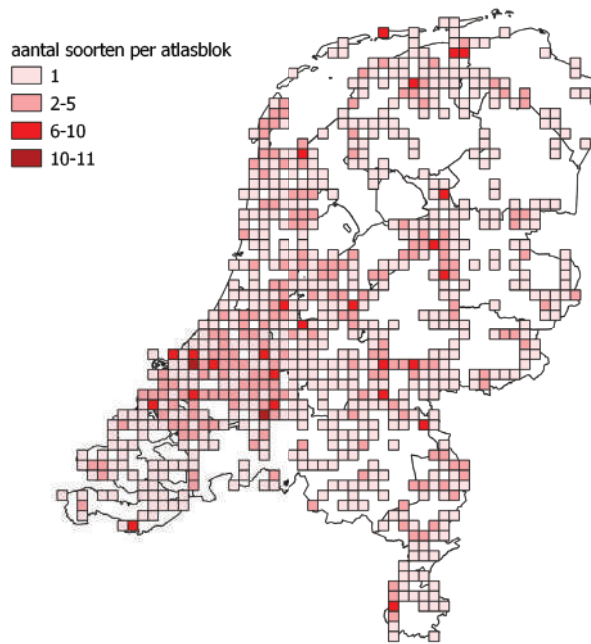

Manengans (vrouwtje), Sonsbeek Arnhem 2009. (Foto: Harvey van Diek)

Voorkomen

In Nederland zijn ruim 100 soorten exotische watervogels in het wild vastgesteld. Van zo'n 21 soorten (zie tabel op pagina 16) kunnen we zeggen dat ze in het laatste decennium jaarlijks worden gemeld, maar deze hebben zich (nog) niet gevestigd als vaste broedvogel. Zoals zichtbaar is in tabel 1 zijn de aantallen nog klein; bij de "talrijkste" soorten gaat het om maximaal 10-16 exemplaren. Deze soorten hebben hun natuurlijke verspreidingsgebied in vrijwel alle windstreken, zowel tropische gebieden als gebieden met een gematigd klimaat. Waarnemingen van sommige soorten uit Noord-Amerika of Siberië leveren onder vogelaars stevast discussie op over een al dan niet wilde herkomst. De Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna heeft van sommige waarnemingen van kokardezaagbek, buffelkopeend, Ross' Gans, Amerikaanse Smient en Siberische Taling beoordeeld dat het om dwaalgasten kan gaan; vogels die op eigen kracht uit de herkomstgebieden in Nederland zijn geraakt.

Hoewel de soorten afzonderlijk schaarse of zeldzame verschijningen zijn, laat het kaartje van het aantal aangetroffen soorten per atlasblok zien dat ze vrijwel overal in Nederland waar waterrijke gebieden zijn, opduiken; in West-Nederland zijn ze in vrijwel elk atlasblok gemeld.

Optelling van het aantal waargenomen soorten schaarse/zeldzame exotische watervogels (zie tabel pag 16) per atlasblok (sinds 2013). Dus exclusief de gevestigde soorten, zoals grote Canadese gans en Nijlgans (Bronnen: Waarneming.nl en Telmee.nl).

Kans op vestiging?

Tot nu toe is broeden met zekerheid vastgesteld bij een beperkt aantal soorten. De kokardezaagbek heeft in 2008 een keer gebroed in Nederland; het paar werd gezien met vijf jongen van ongeveer drie weken oud. In 2004 werd een paar Bahamapijlstaarten met zes pullen gezien. Van de Amerikaanse smient werden in 1998 en 2001 broedgevallen vastgesteld (en in 1999 een mengpaar met smient). De Kaapse taling wordt incidenteel waargenomen in Nederland, en heeft in 1999 een keer succesvol gebroed. Tot slot: vorig jaar werd van de rosse fluiteend een bezet nest gevonden in Friesland. Eerder in 2009 werd een paar met 10-12 pullen gezien. De zwarthalszwaan heeft in 2020 op twee plekken in het wild gebroed in Nederland (broedt vermoedelijk al sinds 2015 in Nederland) en het meest spectaculaire broedgeval is dat van een paartje grijze kroonkraanvogels in Noord-Limburg in 2020. Dit is een soort die tot nu toe slechts incidenteel in het wild in Nederland is waargenomen. Er werden twee jongen uitgebroed, die echter niet vliegvlug werden. De vrij rondvliegende vogels waren afkomstig uit een privécollectie in de omgeving.

Overigens is het niet altijd duidelijk bij deze broedgevallen of het om echt verwilderde vogels gaat, of om vrij vliegende vogels van een siervogelcollectie. Vooralsnog zijn er geen zich voortplantende populaties van deze soorten in Nederland. Van de meeste soorten zijn uit omliggende landen evenmin in het wild levend populaties bekend. Uitzonderingen zijn de keizergans, die zich in Noorwegen zou hebben gevestigd en de Magelhaengans in België. Beide soorten worden jaarlijks in Nederland gezien, ook in de broedtijd, maar zekere broedgevallen zijn nog niet bekend.

Verder lezen

Nederland als hotspot voor vogelxoten: <https://www.sovon.nl/nl/publicaties/vogelbalans-2020>

De status van vogelsoorten en waarnemingen in Nederland volgens de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna: <https://www.dutchavifauna.nl/>

Informatie over de zwarthalszwaan in Nederland in Kijk op exoten 32:

<https://ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Nieuwsbrieven/KijkOpExoten/Exoten2020009004.pdf>

Broedgeval grijze kroonkraanvogel in Sovon-Nieuws:

<https://www.sovon.nl/sites/default/files/doc/sovon-nieuws-2020-4.pdf>

Tabel 1. Exotische watervogels die recent jaarlijks in Nederland zijn vastgesteld.

* sommige exemplaren van deze soort worden door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna als wild (dwaalgast) beschouwd.

Soortnaam	Wetenschappelijke naam	Herkomstgebied	jaarlijkse maximum aantallen in de periode 2013–2018	
			min	max
Chileense smient	Mareca sibilatrix	Zuidelijk Zuid-Amerika	5	10
Keizergans	Anser canagicus	Oost-Siberië – Alaska	5	10
Kokardezaagbek*	Lophodytes cucullatus	Noord-Amerika	5	10
Manengans	Chenonetta jubata	Australië	5	10
Ringtaling	Callonetta leucophrys	Centraal Zuid-Amerika	5	10
Bahamapijlstaart	Anas bahamensis	Zuid-Amerika, Cariben	5	10
Buffelkopeend*	Bucephala albeola	Noord-Amerika	2	5
Rosse fluiteend	Dendrocygna bicolor	Tropisch Zuid-Amerika, Afrika en Azië	1	16
Hawaiigans	Branta sandvicensis	Hawaiï	1	10
Magelhaengans	Chloephaga picta	Zuidelijk Zuid-Amerika	1	10
Zwarthalszwaan	Cygnus melanocorypha	Zuidelijk Zuid-Amerika	1	5
Rossgans*	Anser rossii	Noord-Amerika	1	5
Kaapse casarca	Tadorna cana	Zuidelijk Afrika	1	5
Peposaca-eend	Netta peposaca	Zuidelijk Zuid-Amerika	1	4
Kaneeltaling	Spatula cyanoptera	Noord-Zuid Amerika	1	3
Amerikaanse smient*	Mareca americana	Noord-Amerika	1	2
Blauwvleugelgans	Cyanochen cyanoptera	Ethiopië	1	2
Kleine flamingo	Phoeniconaias minor	Afrika, India	1	2
Siberische taling*	Sibirionetta formosa	Siberië	1	2
Paradijscasarca	Tadorna variegata	Nieuw-Zeeland	1	2
Caribische flamingo	Phoenicopiterus ruber	Cariben	1	1

Herkenning

Er is een herkenningspagina op de Sovon-website waar veel van voornoemde soorten zijn terug te vinden: <https://www.sovon.nl/nl/content/herkenning-exoten>

Waarnemingen doorgeven

Waarnemingen van deze schaarse/zeldzame exoten kunnen worden doorgegeven via telmee.nl of waarneming.nl. Waarnemingen die wijzen op broeden kunnen worden doorgegeven op de Sovon-website: <https://www.sovon.nl/nl/content/losse-meldingen-broedvogels>